

Mitä tutkimus kertoo osallisuudesta ja sen lisäämisestä?

Päijät-Hämeen sotefoorumi

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Marko Nousiainen
18.10.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Mitä osallisuus on?

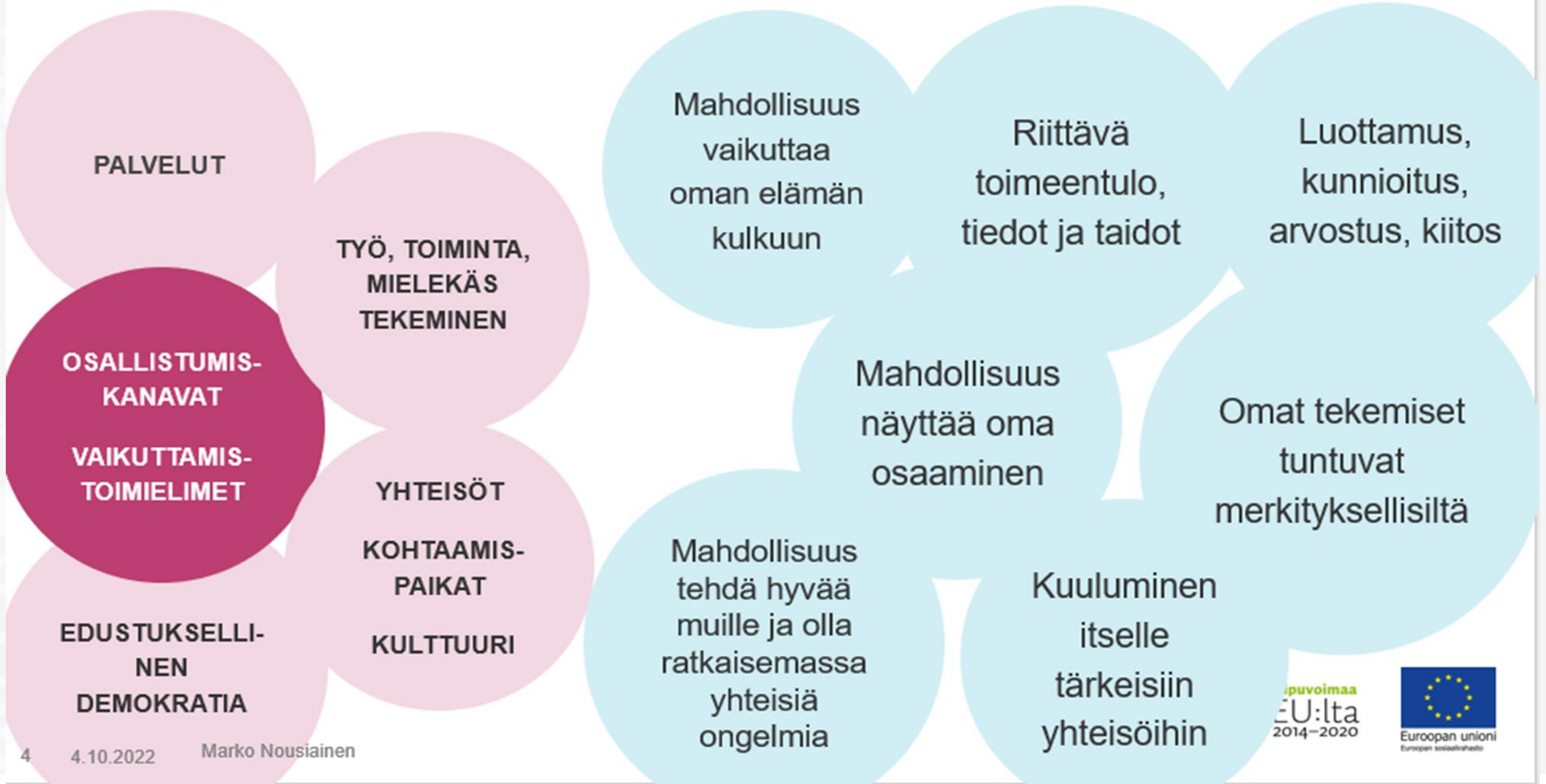
Osallisuuden viitekehystä rakentamassa

**Osallisuus on kuulumista,
vaikuttamista ja
merkityksellisyyttä**

- Osallinen ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta
- Osallinen ihminen tulee kuulluksi itsenään ja voi vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin.
- Osallinen ihminen pääsee osalliseksi yhteisestä hyvästä: hän voi sekä tuottaa yhteistä hyvää että pääsee nauttimaan siitä.

[Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa \(THL, 2017\)](#)

Osallisuutta lisäävät toiminnot Yksilön osallisuuden kokemus

Osallisuuden kokemus on toiminnan edellytys

- **Koherenssin tunne:** Ihminen kokee, että oma toiminta on merkityksellistä. Ympäristö on hallittava ja ymmärrettävä.
- **Psyykkisten perustarpeiden tyydyttyminen:** tunne autonomiasta, yhteenkuuluvuudesta, mahdollisuudesta osoittaa kyvykkyyttä.
- **Minä-pystyvyys:** pärjäämisen kokemuksista rakentuva usko omaan kyvykkyyteen.

Ihminen tarvitsee näitä kaikkia, jotta hän voi tehdä hyvinvointiaan lisääviä valintoja

Rakentuu suhteessa ympäristöön ja tosiasiallisiin toimintamahdollisuuksiin: poliittiset oikeudet, taloudelliset ja sosiaaliset mahdollisuudet, turvallisuus, läpinäkyvyys.

Kaikille riippumatta rajoitteista: varallisuudesta, terveydentilasta, iästä jne.

Osallisuuden kokemuksen mittaaminen

Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta

- **Osallisuusindikaattori on 10 väittämästä koostuva mittari**, jonka väittämät kuvaavat osallisuuden aspekteja:
 - Merkityksellisyyden kokemus
 - Koetut toiminta- ja vaikutusmahdollisuudet
 - Kuuluminen ryhmään ja suhteet muihin
- Vastaaja arvioi väittämiä asteikolla 1-5.
- Väittämien vastaukset pisteytetään yhdeksi luvuksi 0-100
- Mahdollistaa esim. osallisuuden kokemuksen mittaamisen poikkileikkausaineistoissa ja osallisuuden muutosten todentamisen vaikutusten arvioinneissa

Osallisuusindikaattorin käyttö

- Ei sidottu yksittäiseen palveluun, sairauteen, kulttuuritaustaan jne.
- Edellyttää lukutaitoa ja kykyä täyttää lomake
- Indikaattori ollut mukana monissa väestötutkimuksissa: työelämän ulkopuolella olevat 2017, Finsote 2019, kouluterveyskysely 2019/2021, TerveSuomi 2023
- Sekä Sokra-hankkeessa tehdyissä arviointitutkimuksissa
- Käytettävissä ilmaiseksi ei-kaupallisiin tarkoituksiin

[Thl.fi/osallisuusindikaattori](https://thl.fi/osallisuusindikaattori)

Tutkimustuloksia

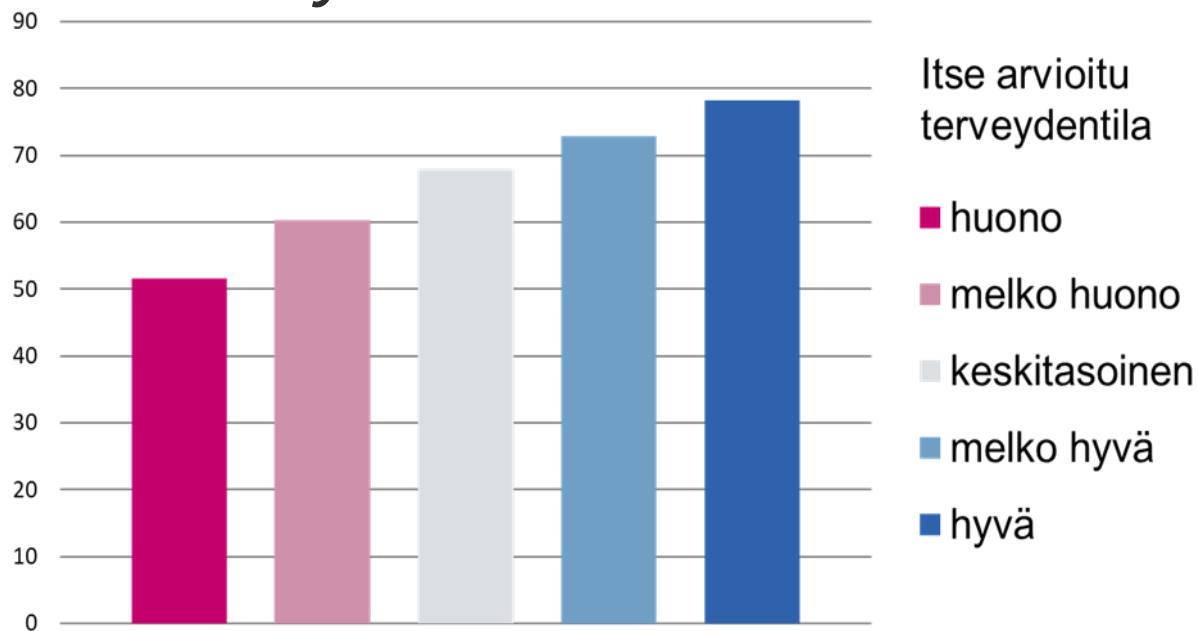
Osallisuuden kokemuksessa on eroja Suomessa

- Vahva osallisuuden kokemus 75 pistettä; erittäin heikko alle 50
- Suomen aikuisväestön keskiarvo: 75,2 pistettä
- Naiset: 76,9, pistettä; miehet: 73,6 p. (keskiarvo)
- Ikä vaikuttaa: 20-29-vuotiaat, 72,5 p.; 60-69-v, 77,2 p.; 80+-v, 72 p.
- Työ merkittävä osallisuuden kokemuksen lähde
 - Työssä olevat: 78,1 pistettä
 - Työttömät: 61,1 pistettä, huom. 24,5 % kokee erittäin heikkoa osallisuutta
 - Yrittäjät, joilla on työntekijöitä: 84,9 pistettä
- Erittäin heikkoa osallisuutta kokee 10,1 % aikuisväestöstä
- Yhteydessä monimuotoiseen hyvä- ja huono-osaisuuteen

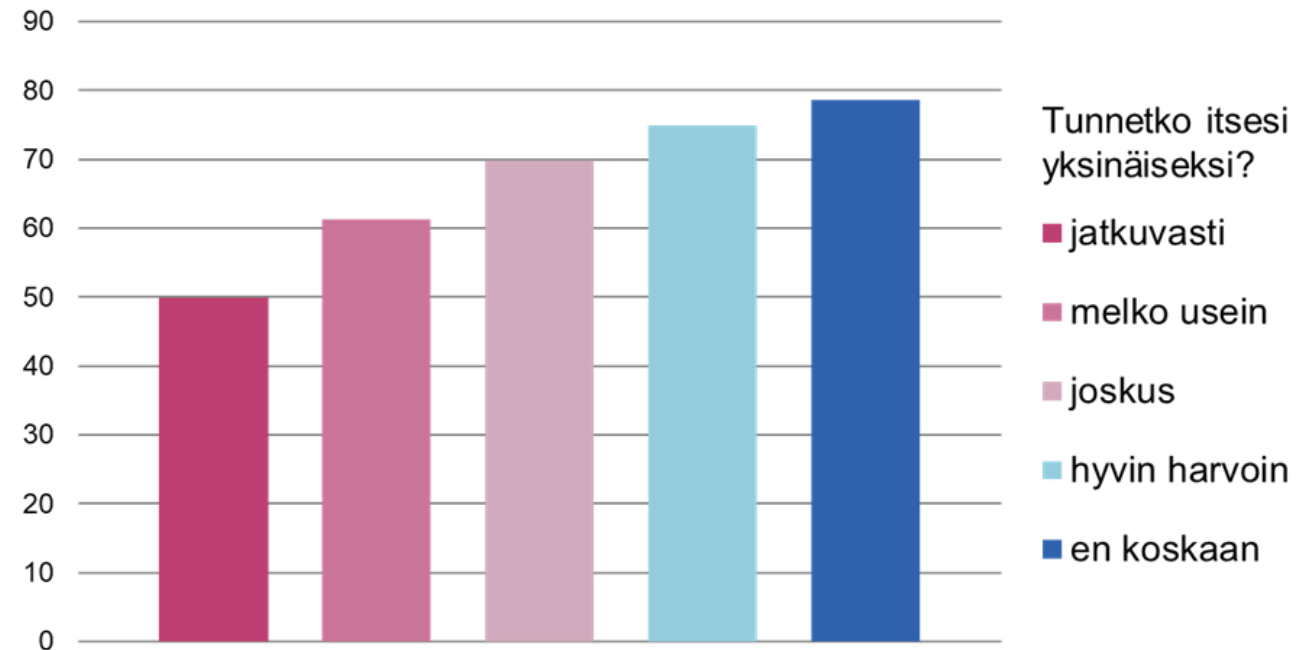
[Lähde: Leemann ym. \(2022\) Osallisuuden kokemus aikuisväestössä. Teoksessa: Suomalaisten hyvinvointi 2022, THL](#)

Osallisuus on yhteydessä terveyteen ja yksinäisyyteen

- Osallisuuden kokemus (0-100, keskiarvo) & terveydentila

- Osallisuuden kokemus (0-100, keskiarvo) & yksinäisyys

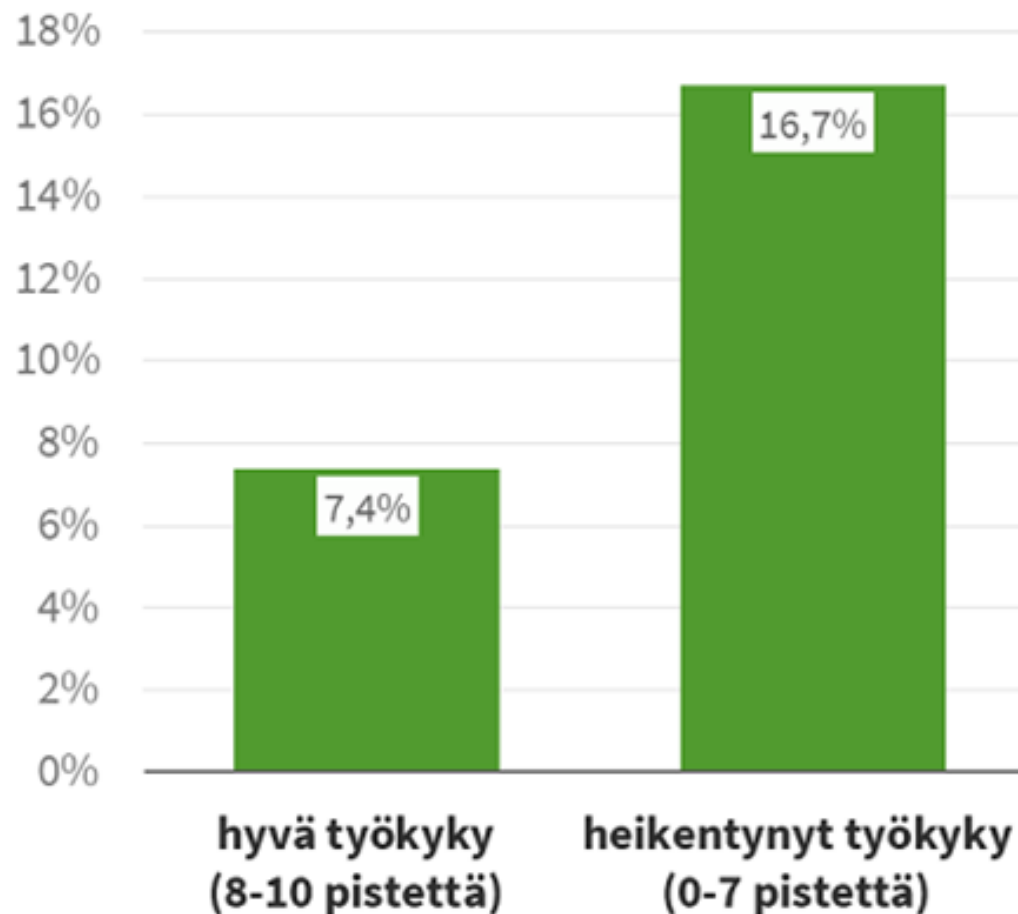

Lähde: Leemann, THL 2020

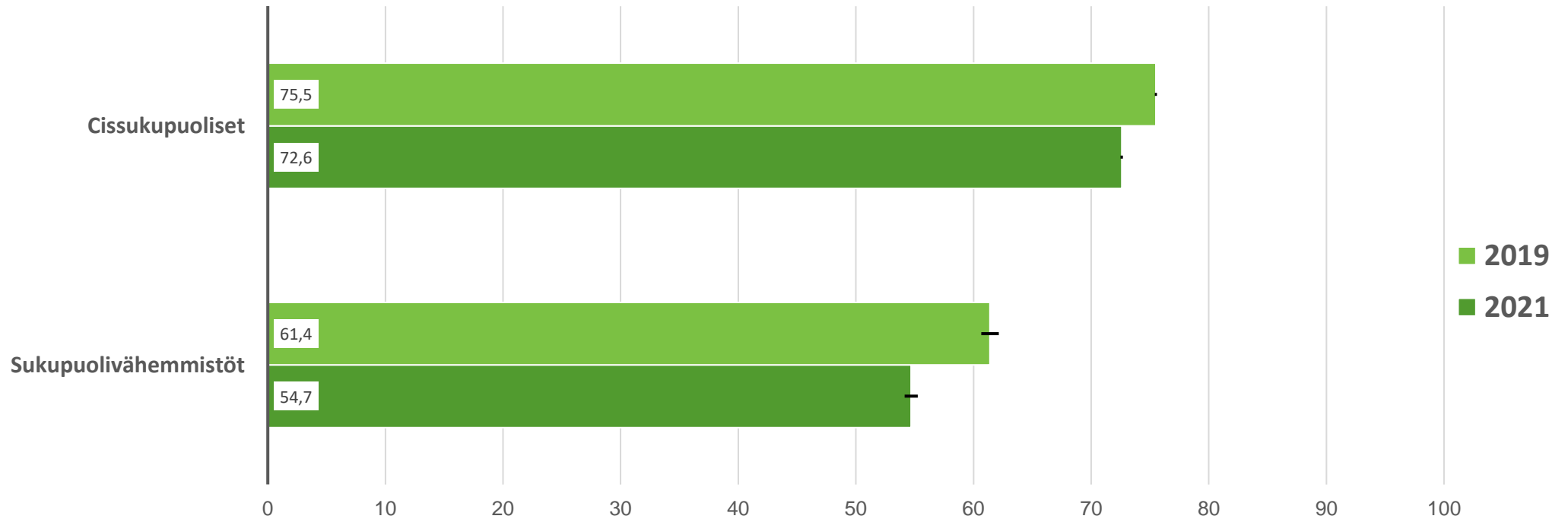
Työkykynsä heikoksi arvioivilla on selvästi useammin erittäin heikko osallisuuden kokemus

Alle 50 osallisuusindikaattorin pistettä saaneiden prosenttiosuudet itse-arvioidun työkyvyn mukaan.

Tutkijoita kiinnostava tieto: Logistisessa regressioanalyysissä havaittiin, että työkykynsä heikentyneeksi arvioivien erittäin heikon osallisuuden kokemuksen vetosuhte oli yli kolminkertainen verrattuna niihin, jotka arvioivat työkykynsä hyväksi.

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla on muita heikompi osallisuuden kokemus

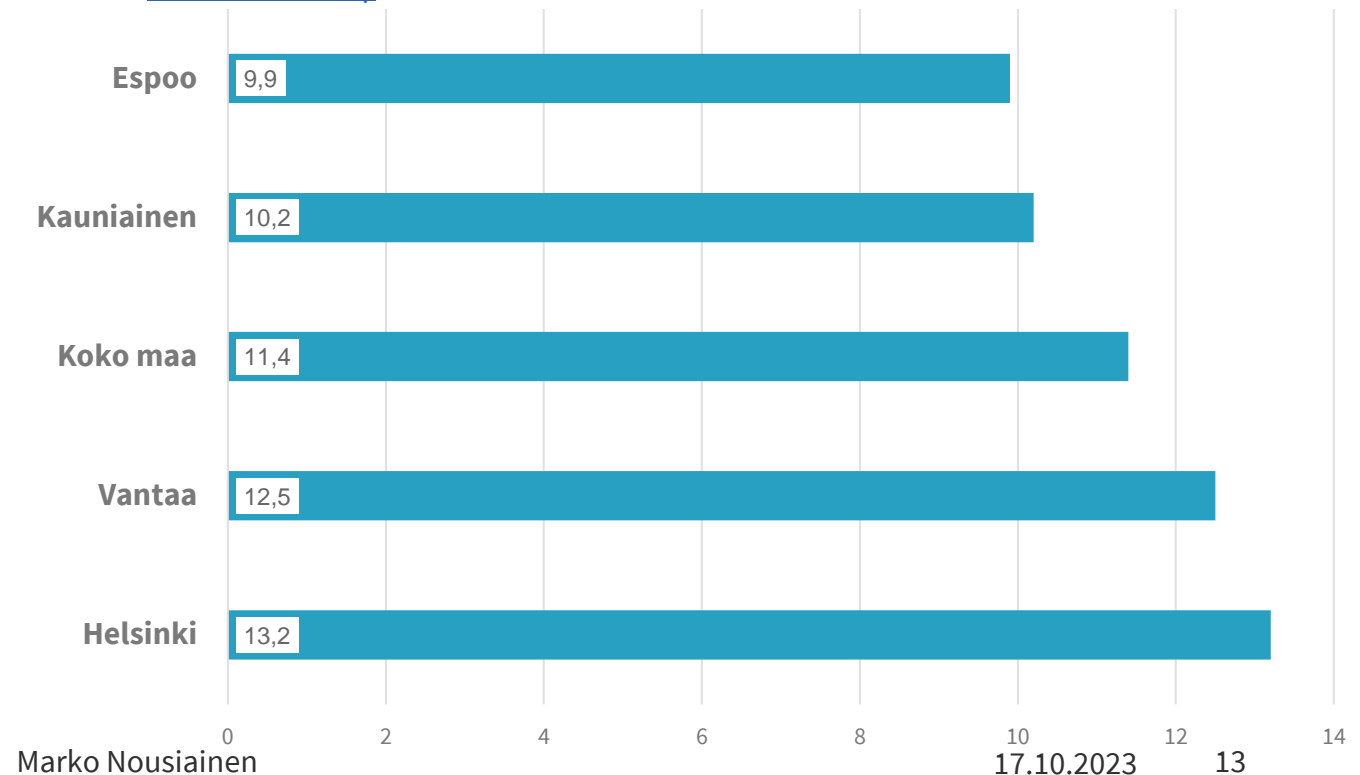
Osallisuuden kokemus sukupuolen mukaan vuosina 2019 ja 2021. Mustat viivat palkkien päissä kuvaavat 95 prosentin luottamusvälejä. Aineisto: Kouluterveyskysely 2019 & 2021 (THL).

Osallisuuden kokemus eroaa alueellisesti

- Pääkaupunkiseudulla keskiarvo: 74,9 pistettä
- Helsinki ja Espoo: lähellä koko pääkaupunkiseutua
- Kauniainen: 80,9 pistettä
- Vantaa: 72,6 pistettä

[Lähde: Ahlgren-Leinvuo ym. \(2022\) Pääkaupunkiseudun asukkaiden hyvinvointi ja terveys. Pääkaupunkiseudun hyvinvointikyselyn 2021 tuloksia](#)

Erittäin heikko osallisuuden kokemus 8. ja 9. luokan oppilailla,% (alle 50 osallisuusindikaattoripistettä) ([Lähde: sotkanet.fi](#))

Voiko osallisuuden kokemusta edistää?

Osallisuuden kokemus vahvistuu toimijuutta tukevilla kokemuksilla

- Osallisuuden kokemus on altis muutoksille
- Osallisuuden kokemusta edistävässä toiminnassa mahdollistetaan osallistujille:
 - Kokea itsensä pystyviksi
 - Kokea toimintansa merkitykselliseksi
 - Autetaan heitä liittymään sosiaalisiin suhteisiin tasa-arvoisina
- Onnistumiset, uudet roolit, muiden auttaminen, haasteet, hyväksyntä, autenttinen interaktio
- Uudet näkymät toimintamahdollisuuksiin: sosiaaliset taidot, työllistyminen, vapaaehtoistyö, pärjääminen sairauden kanssa

Lähteet: Nousiainen M. (2021) Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen yhteisissä keittiöissä. Yhteiskuntapolitiikka 86(2); Mäntylä E. (2020) Lomalle yhdenvertaisuuteen. Työpaperi 9/2020 THL

Osallisuuden kokemuksen muutokset voi todentaa osallisuusindikaattorilla

- A-klinikkasäätien tutkimus tarkasteli ryhmätoimintojen vaikutuksia seuranta-asetelmalla mt- ja päihdekuntoutujilla (n=29, muutama vko/kk)
- Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden kokemus vahvistuivat tilastollisesti merkitsevästi
- Alussa keskiarvo heikko!

	ryhmän alkaessa	ryhmän loppuessa	muutos	p-arvo
<i>Osallisuuden kokemus</i>	(ka)	(ka)	(ka)	
Osallisuusindikaattori (0-100)	63,80	67,90	6,4	0,005**
<i>yksittäiset osa-alueet (1-5)</i>				
tekemisten merkityksellisyys	3,40	3,84	0,64	<0,001***
myönteinen palaute	3,56	3,62	0,12	0,605
kuuluminen ryhmään tai yhteisöön	3,32	3,65	0,40	0,005**
tarpeellisuus muille ihmisille	3,36	3,61	0,36	0,042*
vaikuttaminen oman elämän kulkuun	3,76	3,97	0,28	0,031*
tunne elämän tarkoituksesta	3,48	3,71	0,36	0,047*
tärkeiden asioiden tavoittelemine	3,28	3,45	0,32	0,104
avun saaminen tarvittaessa	3,56	4	0,16	0,348
kokemus luotetuksi tulemisesta	3,72	4	0,04	0,540
vaikuttaminen elinympäristöön	4,08	4	-0,12	0,789
<i>Yksinäisyyden kokemus</i>	(ka)	(ka)		
	2,83	3	0,04	0,229
<i>Yhdenvertaisuuden kokemus</i>	(ka)	(ka)		
	3,31	3,61	0,39	0,009**
<i>Itsearvioitu toiminta- ja työkyky (0-10)</i>	(ka)	(ka)		
toimintakyky	7,21	7,89	0,62	0,015*
työkyky	5,39	6,52	1,18	0,001**
<i>Elämänlaatu (4-10)</i>	7,07	7,71	0,58	<0,001***

Lähde: Jurvansuu S., Takala J. & Tourunen J. (2023)
Ryhmästä osallisuutta? A-klinikkasäätien, Katsauksia ja näkökulmia 1/2023

Muutos pystyttävä todentamaan yksilötasolla

- Osallisuuden edistämisen arviointi 5:ssä ESR tl 5-hankkeessa.
- Osallistujien (n= 78) indikaattori-ka: 74,4 -> 76,6 (p=0,228)
- 40 osallistujalla osallisuus vahvistui, 26:lla heikentyi:
 - Vahvistuneilla aloituskeskiarvo 69,8 pistettä
 - Heikentyneillä aloituskeskiarvo 83,5 pistettä
 - Aloitusosallisuus alle 75 pistettä: muutos +10,4 p. (ka. p<0,001).
 - Aloitusosallisuus vahva 75 p tai yli: muutos -3,8 p (ka. p=0,032)
- Osallisuus vahvistuu heikkoa osallisuutta kokevilla
- Myös toiminnasta hyötyneiden osuus on hyvä tunnusluku

Lähde: Nousiainen M. & Leemann L. [ei julkaistu] Realistic evaluation of social inclusion. Evaluation (hyväksytty)

Mikä on osallisuuden muutosten taustalla?

- Osallistuminen voi vahvistaa osallisuutta (ja heikentää sitä)
- Positiivisempi kokemus osallistumisesta on yhteydessä positiivisempiin tuloksiin: muiden auttaminen ja ilmainen ruoka

Lähde: Nousiainen M. & Leemann L. [ei julkaistu] Realistic evaluation of social inclusion, Evaluation (hyväksytty)

Variable	Respondent groups according to perceived benefits	N	Change in mean ESIS score	Significance of the difference
My everyday life has become easier	agrees	41	3.9	p=0.247
	does not agree	37	0.7	
I got to help others	agrees	58	4.1	p=0.022
	does not agree	19	-3.7	
My views were taken into consideration	agrees	68	3.3	p=0.127
	does not agree	10	-5	
I got to participate in activities affecting my surroundings	agrees	41	3.8	p=0.292
	does not agree	36	0.8	
I was offered meaningful activities	agrees	68	3.1	p=0.357
	does not agree	10	-3.5	
I got to be with others	agrees	75	2.8	p=0.278
	does not agree	3	-12.5	
I got affordable or free food	agrees	60	4.9	p=0.005
	does not agree	18	-6.7	

Osallisuus, hyvinvointi ja eriarvoisuus kulkevat käsi kädessä

- Erilaiset tausta- ja hyvinvointitekijät ovat itsenäisesti yhteydessä osallisuuden kokemukseen -> kasautuvat hyvinvointiongelmien lisäävät riskiä heikkoon osallisuuteen
- Yhteys todennäköisesti kaksisuuntainen: huono-osaisuus heikentää osallisuuden kokemusta, ja heikko osallisuus mahdollisuuksia edistää omaa ja muiden hyvinvointia
- Erot osallisuudessa kertovat eriarvoisuudesta ja erilaisista toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksista
- Nuorilla vahva osallisuuden kokemus on ahdistukselta suojaava tekijä (lähde: Repo J.y.m. (2023) Transition to emerging adulthood... European Journal of Developmental Psychology 20(4))

Osallisuuden edistäminen

- Heikoimmassa asemassa olevien osallisuuden kokemusta voi vahvistaa toimijuutta tukevilla kokemuksilla
- Vain heikkoa osallisuutta kokevilla!
- Osallisuusindikaattori todentaa osallisuuden kokemuksen muutoksia varsin pienillä otoksillakin
- Keskiarvot sekä positiivisen ja negatiivisen muutoksen kokeneiden osuudet ovat hyviä vaikuttavuuden tunnuslukuja
- Osallisuuden kokemus vahvistaa yhteyttä omiin resursseihin: mm. usko sairauden kanssa pärjäämiseen, tunne tasa-arvosta, oman sosiaalisen kyvykkyyden havaitseminen

Kiitos!

marko.nousiainen@thl.fi